

ЗЕМЕЛЬНЕ ОПОДАТКУВАННЯ: ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ

LAND TAXATION: EVOLUTION OF DEVELOPMENT AND MODERN ASPECTS

Земельні ресурси – це сільське господарство та родючі чорноземи, які є одними з найбільш плідних у світі, тому України виробляє значну частину світових врожаїв зернових, олійних культур та інших продуктів. В екологічному аспекті земля є важливим ресурсом для збереження біорізноманіття, здоров'я людей та забезпечення екосистемних послуг. Для економіки земельні ресурси є платформою для розвитку різних галузей, таких як промисловість, туризм та інфраструктура (будівництво і розвиток міст, промислових комплексів та інших інфраструктурних об'єктів). Як соціальний індикатор, земельні ресурси впливають на якість життя населення, забезпечуючи доступ до житла, рекреаційних та культурних зон, а також впливаючи на санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіонах. Управління земельними ресурсами є важливим питанням політики, що включає в себе встановлення правового режиму земель, земельне забезпечення громадян та підтримку сталого розвитку. Тому земельні ресурси відіграють критичну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, екологічного збереження, економічного розвитку та соціального благополуччя. Для підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності, земля є складовою майна (власного та/або орендованого) та є об'єктом оподаткування. Доволі громідкий обсяг нормативно-правового регулювання, який постійно змінюється, спричиняючи нестабільність у сфері землекористування та його оподаткування визначає актуальність дослідження. Проаналізовано динаміку земельного фонду України, здійснено оцінку регіонального розподілу посівних площ сільсько-господарських культур за 2022 рік з використанням графічного методу, та динаміку посівних площ підприємств, фермерських господарств та господарств населення в розрізі основних сільськогосподарських культур до 2022 року. У статті узагальнено історичні етапи реалізації плати за землю в Україні від «поплучного», який сплачувався натуроплатою до плати за землю як місцевого податку у складі податку на майно та єдиного податку 4 групи. Розкрито основні тенденції правового регулювання плати за землю у нормативно-правових актах сучасного українського законодавства. У статті проведено аналіз сучасного механізму справляння плати за землю, орендної плати та єдиного податку 4 групи. Представлено порядок формування податкових показників у податкових деклараціях з врахуванням особливостей для юридичних осіб-землекористувачів та фізичних осіб-підприємців – землекористувачів.

Ключові слова: земля, земельні ресурси, сільськогосподарські угіддя, податок за землю, єдиний податок 4 групи, Податковий кодекс України, декларація.

Land resources are agriculture and fertile black soils, which are among the most fertile in the world, allowing Ukraine to produce a significant share of the world's grain, oilseed and other harvests. Ecologically, land is an important resource for biodiversity conservation, human health and ecosystem services. For the economy, land resources are a platform for the development of various sectors such as industry, tourism and infrastructure (construction and development of cities, industrial complexes and other infrastructure facilities). As a social indicator, land resources affect the quality of life of the population by providing access to housing, recreational and cultural areas, as well as influencing the sanitary and epidemiological situation in the regions. Land management is an important policy issue that includes the establishment of the legal regime of land, land security for citizens and support for sustainable development. Therefore, land resources play a critical role in food security, environmental conservation, economic development and social well-being. For enterprises, institutions and organisations, regardless of their form of ownership, land is a component of property (owned and/or leased) and is an object of taxation. The relevance of the study is determined by the rather cumbersome volume of legal regulations, which are constantly changing, causing instability in the sphere of land use and its taxation. The dynamics of the land fund of Ukraine has been analysed, the regional distribution of the sown areas of agricultural crops for 2022 has been assessed using a graphical method, and the dynamics of sown areas of enterprises, farms and households in the context of the main crops up to 2022 has been carried out. The article summarises the historical stages of land fee implementation in Ukraine from "popluzhny", which was paid by naturopayment, to the land tax as a local tax as a part of the land tax and the land tax as a local tax as a part of the land tax. The main tendencies of legal regulation of land tax in legal acts of modern Ukrainian legislation are revealed. The article analyses the modern mechanism of collection of land tax, rent and single tax of group 4. The order of formation of tax indicators in tax declarations is presented, taking into account peculiarities for legal entities – land users and natural persons-entrepreneurs – land users.

Key words: land, land resources, agricultural land, land tax, single tax of group 4, Tax Code of Ukraine, declaration.

УДК 332.3:633

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.13-5>

Дорогань-Писаренко Л.О.

к.е.н., професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний
університет

Беркало М.В.

аспірантка,
Полтавський державний аграрний
університет

Dorohan-Pysarenko Lyudmila

Poltava State Agrarian University

Berkalo Maria

Poltava State Agrarian University

Постановка проблеми. Переоцінити роль земельних ресурсів для України досить складно. Це важливий елемент національного багатства та розвитку країни. Перш за все, земельні ресурси – це сільське господарство та родючі чорноземи, які є одними з найбільш плідних у світі, тому України виробляє значну частину світових врожаїв зернових, олійних культур та інших продуктів.

В екологічному аспекті землі є важливим ресурсом для збереження біорізноманіття, здоров'я людей та забезпечення екосистемних послуг. Вони є основою для здорового середовища і мають важливе значення для збереження природних ресурсів, таких як водні ресурси та ліси. Для економіки земельні ресурси є платформою для розвитку різних галузей, таких як промисловість, туризм

та інфраструктура (будівництво і розвиток міст, промислових комплексів та інших інфраструктурних об'єктів). Як соціальний індикатор, земельні ресурси впливають на якість життя населення, забезпечуючи доступ до житла, рекреаційних та культурних зон, а також впливаючи на санітарно-епідеміологічну ситуацію в регіонах. Управління земельними ресурсами є важливим питанням політики, що включає в себе встановлення правового режиму земель, земельне забезпечення громадян та підтримку сталого розвитку.

Тож земельні ресурси відіграють критичну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, екологічного збереження, економічного розвитку та соціального благополуччя. Для підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності, земля – складова майна (власного та/або орендованого) та є об'єктом оподаткування. Доволі громіздкий обсяг нормативно-правового регулювання, який постійно змінюється, спричиняючи нестабільність у сфері землекористування та його оподаткування визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню системи оподаткування у частині земельного податку присвячені праці багатьох вітчизняних вчених-економістів. Зокрема, історичні аспекти відображаються у наукових працях таких вчених, як Кульчицький С., Шмарчук В. та інших, питання правового регулювання – Бандурка О., Гетманець О., Грачова О., Дмитренко Є., Кучерявенко М., Усенко Р. Проблеми оподаткування юридичних та фізичних осіб податком на майно та окремими його складовими займалися Кисель А., Музиченко К., Скрипник С. та інші. Велика частка публікацій щодо обліку і оподаткування земельним податком належить експертам професійних періодичних видань, зокрема Все про бухгалтерський облік, Головбух, ЛігаЗакон, ДебетКредит тощо. Віддаючи належне напрацюванням у галузі теорії та практики земельного оподаткування, слід зауважити, що низка питань методологічного та практичного аспектів адміністрування цього виду податку є недостатньо розробленими та потребує подальшого поглибленого опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження історичних ретроспектив формування та функціонування податку на землю в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Земельний податок відіграє важливу роль у фінансуванні державних потреб, регулюванні ринку нерухомості та соціальному збалансуванні в суспільстві [1]. Значення земельного податку можна розглядати через призму його функцій:

– фіскальна – джерело доходів державного або місцевого бюджету. Його збирають для фінансування інфраструктурних проектів, соціальних програм, освіти, охорони здоров'я тощо;

– регуляторна – може використовуватися для регулювання ринку землі, зокрема для запобігання спекуляції, забезпечення ефективного використання землі та зниження непродуктивної специфікації;

– соціальна – частково земельний податок може сприяти зменшенню соціальних нерівностей, оскільки багатіші власники нерухомості сплачують більше, що може підтримувати бідніших шари населення;

– екологічна – в деяких випадках високий земельний податок може сприяти екологічній урбанізації та зеленому будівництву, адже власники нерухомості будуть стимульовані використовувати землю більш ефективно.

Станом на 2020 рік у земельному фонді України переважала частка сільськогосподарських – 68,5 % та лісовкритих площ – 17,7 % [2]. Сільськогосподарські угіддя використовуються для вирощування продукції рослинництва, багаторічних культур, здійснення допоміжної діяльності у рослинництві, післяурожайної діяльності, змішаного сільського господарства. Ілюстративне зображення динаміки площі сільськогосподарських угідь України представлено на рис. 1.

У 2022 році частка площі української території, яка постраждалої від ведення бойових дій, окупації, мінування у її загальній площі країни становила 31,74%. Площа сільгоспугідь, які постраждали станом на кінець 2022 р. склала 10514,13 тис. га.

Внаслідок успішних дій української армії у 2022 р. та на початку 2023 р. територія Київської, Житомирської та Чернігівської областей більше не була окупована, також було повернуто частину земель у Миколаївській та Сумській областях, але 3% та 15% були окуповані відповідно. В результаті в 2023 році загальна площа земельних ресурсів в Україні, за винятком окупованих територій, зон активних бойових дій, зон уздовж кордону України і росії та інших територій, де неможливо вести господарську діяльність, збільшилася до 2022 року на 13,58% до 46 787,98 тис. га. зокрема, площа сільськогосподарських угідь збільшилася на 13,19% (у тому числі на 12,31% за рахунок збільшення площі орних земель і перелогів), а площа лісів і лісовкритих земель – на 16,73 % [3].

Обліково-податкові аспекти оподаткування сільськогосподарської діяльності пов'язані перш за все із землею, яка на сьогодні є об'єктом оподаткуванням плати за землю, яка в свою чергу є елементом податку на майно.

Історія земельного оподаткування в Україні пов'язана з Київською Руссю, де одним з податків було «поплужне» – земельний податком, одиницею оподаткування якого був плуг. Перше нормативно врегульований процес оподаткування землі було зафіксовано при правлінні княгині Ольги, яка ввела реформи, встановивши фіксований обсяг данини з кожної землі, і, що саме важливе, періоди

її збору [4; 5]. Податок на землю продовжували платити і за Володимира Великого як в натуральній, так і грошовій формах. Основним земельним податком за монголо-татарського набігу був

харадж. Великий натиск на землеволодіння був за часи доби Великого князівства Литовського, де вільні землероби були основними платниками із обов'язком тяглової та військової повинності.

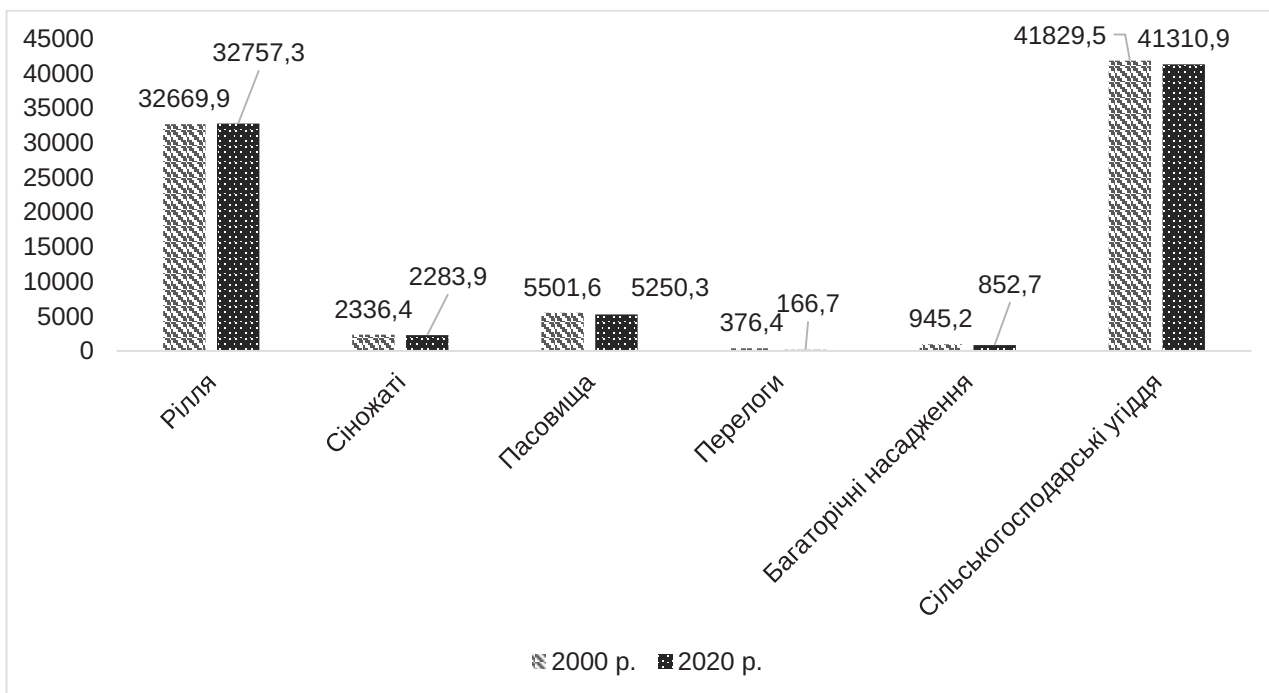

Рис. 1. Динаміки площі сільськогосподарських угідь України за 2000, 2020 рр., тис. га

Джерело: побудовано на підставі [2]

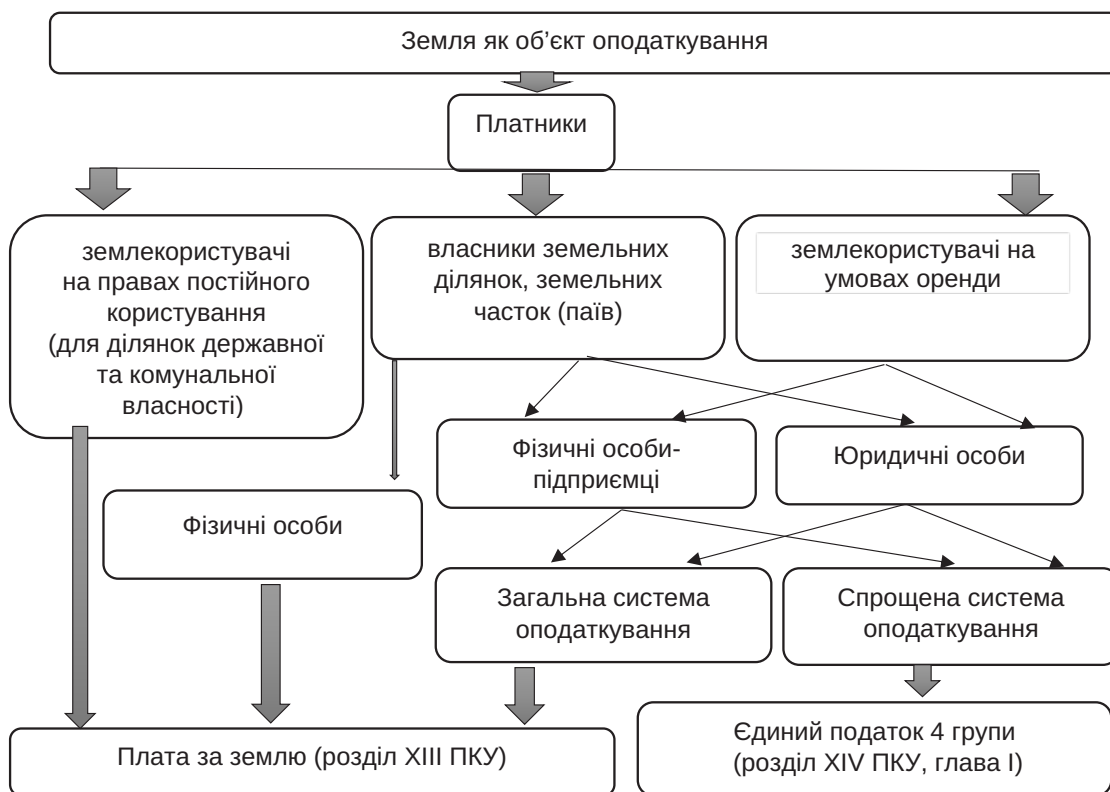

Рис. 2. Платники податку на землю

Джерело: побудовано на підставі [8]

При введенні кругової поруки податок на землю залежав від якості земель, стану господарства, кількість волів тощо [4; 5]. Родючість ґрунтів була фактором нарахування плати на землю і при дії «Устави на волоки» від короля Сигізмунда II Августа. Одиницею поземельного податку була волока, з якої селяни платили від 10 до 30 грошів. У козацькій державі земля була власністю всього коша і кожного року розподілялися між тими, хто був спроможний її обробляти та одночасно нести інші повинності [4; 5].

Сучасна податкова система започаткована на початку 1990 року. Податок на землю став одним з численних податків, які були запроваджені в Україні [6]. Розміри та порядок плати за використання земельних ресурсів, відповідальність платників, контроль за правильністю обчислення і справляння земельного податку визначалися Законом України «Про плату за землю» від 03 липня 1992 р. № 2535-XII [7]. З 01 січня 2011 року був введений в дію Податковий кодекс України [8]. Згідно ПКУ плата за землю була загальнодержавним податком, з 2015 року плата за майно – є складовою податку на майно і зараховується до місцевих бюджетів.

Отже, земля з давніх давен була об'єктом оподаткування. В сучасних умовах законодавчо визначено, що складовими плати за землю є орендна плата та земельний податок – рис. 2.

Платниками податку на землю є як фізичні особи, ФОПи, юридичні особи як на загальній, так і спрощеній системі оподаткування. Маючи в розпорядженні сільськогосподарські угіддя, користувачі займаються вирощуванням сільськогосподарської продукції. Зокрема (табл. 1), у сільськогосподарських підприємствах у складі сільськогосподарських культур у 2022 році проти 2000 року зросла площа соняшнику на 0,5 %, тоді як по решті культур вона знизилася: зернових та зернобобових – на 0,4 %, буряка фабричного – на 0,7 %, картоплі – на 0,4 %, овочевих культур – на 0,9 %, культур ягідних та плодкових – на 0,9 %.

У структурі посівів сільськогосподарських підприємств у 2000 році переважає частка зернових і зернобобових – 75,8 % та соняшнику 17,0 %, тоді як у 2022 році структурні зміни відмічено лише між соняшником – 34 % і зерновими – 64,2 %.

У фермерських господарствах протягом досліджуваних років переважає частка зернових культур, у 2000 році 66,5 %, у 2022 році 64,1 %, у

Таблиця 1

Площа, з якої зібрано врожай культур сільськогосподарських за категоріями господарств за 2000, 2015, 2019–2022 рр., тис. га

Культури	Роки						Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2000	2015	2019	2020	2021	2022	+;-	%
Підприємства								
Зернові та зерно-бобові	10119,9	8335,2	8566	8560	8929,9	6407,5	-3712,4	-0,4
Цукрові буряки	637,4	198,4	196,4	195,5	203,4	162,2	-475,2	-0,7
Соняшник	2229,1	3115,2	3590,2	4016,5	4157,9	3371,7	+1142,6	+0,5
Картопля	21	15,3	11,7	11,6	13,3	11,9	-9,1	-0,4
Овочі	101,2	26,4	25,9	29,6	25,9	11,7	-89,5	-0,9
Плодові та ягідні	240,1	48,4	35,8	33,3	32,5	24,1	-216	-0,9
Фермерські господарства								
Зернові та зерно-бобові	794,2	2287,7	2610,1	2581,8	2815	2009,7	+1215,5	+1,5
Цукрові буряки	40,5	14,7	9	9,6	9,4	9,5	-31	-0,8
Соняшник	341,8	1040	1265,4	1366,1	1402,1	1095,1	+753,3	+2,2
Картопля	4,4	7,7	4,2	5,6	6	4,7	+0,3	+0,1
Овочі	10,6	8,9	8,1	7,7	7	3,8	-6,8	-0,6
Плодові та ягідні	3,4	9,8	11,9	10,2	10,2	8,8	+5,4	+1,6
Господарства населення								
Зернові та зерно-бобові	1672,7	4018	4115,8	4141,1	4203,5	3355,7	+1683	У 2,0 р.
Цукрові буряки	69,1	23,9	15,9	14,9	13,8	12,1	-57	-82,5
Соняшник	270,7	1011	1103,3	1098,3	1105,1	771,2	+500,5	У 2,8 р.
Картопля	1605,6	1268	1292,9	1308	1263,9	1187,7	-417,9	-26,0
Овочі	406,8	411,8	418,4	427,6	427,9	359,4	-47,4	-11,7
Плодові та ягідні	134,5	147,8	147,8	147,5	147,8	138,3	+3,8	+2,8

Джерело: побудовано на підставі [9; 10; 11]

Основні елементи податкових платежів за землю

Плата за землю	Єдиний податок 4 групи
Об'єкт оподаткування	
власні земельні ділянки; земельні частки (паї) у власності	площа сільгоспугідь та/або озер, ставків та ін., що перебувають у власності сільгосптоваровиробників або ж орендованих
База оподаткування	
нормативна грошова оцінка одиниці площі земельних угідь (для платників ЄП 4 групи 1 га сільгоспугідь) з урахуванням коефіцієнта індексації	
нормативна грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області (якщо оцінка не проведена)	
Ставка податку	
<p><i>Якщо грошова оцінка проведена:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - не > 3 % від нормативної грошової оцінки, - не > 1 % для земель загального користування відповідно; - не < 0,3 % та не > 1 % для сільгоспугідь відповідно <p><i>Якщо грошова оцінка не проведена та при розташуванні за межами або в межах населених пунктів:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - не > 5 % від нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по Автономній Республіці Крим або по області; - не < 0,3 % та не > 5 % для сільгоспугідь відповідно 	<p>Залежно від категорії земель та розташування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ріллі, сіножатей і пасовищ - 0,95 % (для гірських зон та на поліських територій - 0,57 %); - багаторічні насадження 0,57 % (для гірських зонах та поліських територій – 0,19 %); - землі водного фонду (озера, ставки інші водойми) - 2,43 %; - сільгоспугіддя закритого ґрунту - 6,33 %
Базовий (звітний) період	
календарний рік	
Інформаційна база:	
<i>Підстава для нарахування</i>	
- інформація з державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно	
- інформація, яка засвідчує право власності, державні акти на землю, сертифікати на право на земельні частки (паї)	
- рішення місцевих органів про виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв)	
- інші документи, що засвідчують право власності, користування земельною ділянкою, право на земельні частки (паї)	
*з 2023 року діє пільга - з першого числа місяця, в якому розпочалися активні бойові дії або окупація, до останнього числа місяця, в якому будуть завершені активні бойові дії або окупація, тому необхідно врахувати визначений КМУ перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією	
Звітування	
Податкова декларація з плати за землю	Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи з додатками: 1 «Відомості про наявність земельних ділянок», Додаток 2 «Відомості про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску», 3 «Розрахунок загального мінімального податкового зобов'язання за податковий (звітний) рік», Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва передбачає визначення
Обчислення податку	
самостійно щороку станом на 1 січня	
Термін подання декларації	
не пізніше 20 лютого поточного року	
*мають право подати щомісяця звітну податкову декларацію протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним	
Місце звітування	
контролюючий орган за місцезнаходженням земельної ділянки	контролюючий орган за місцем розташування земельної ділянки та місцезнаходженням платника податку
Сплата податку	
рівними частками за податковий період, який дорівнює календарному місяцю, щомісяця протягом 30 календарних днів	щоквартально (10 %, 10 %, 50 %, 30 %) протягом 30 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу

Джерело: узагальнено на підставі [6; 8; 13]

у 2022 році за рахунок зниження частки посівів буряка цукрового (який є трудомістким), зросла частка посівів соняшнику з 28,6 % у 2000 році до 35,0 % у 2022 році. Зокрема, у 2022 році площа буряка цукрового знизилася на 31 тис. га, або на 0,8 %, тоді як соняшнику зросла на 753,3 тис. га, або на 2,2 %.

У господарствах населення найбільша частка припадає на картоплю та овочеві, які вирощуються більше для власних потреб, у 2022 році зросла частка зернових та зернобобових з 40,2 % у 2000 році до 57,6 % у 2022 році.

Плата за користування земельними ресурсами передбачає сплату: єдиного податку 4 групи, яким було замінено фіксований сільськогосподарський податок, плату за землю, яка є складовою майнового оподаткування та орендну плату за землю. У табл. 2 узагальнено основні елементи податкових платежів за землю.

В бухгалтерському обліку плата за землю визнається витратами, для підприємств на загальній системі оподаткування сума таких виплат зменшує фінансовий результат, для спрощеної системи оподаткування – це сума єдиного податку 4 групи, яка залежить від площі сільськогосподарських угідь, збільшує виробничу, а в майбутньому собівартість реалізації [14]. Тобто, якщо сільгосп підприємство пов'язане з виробництвом продукції, наданням допоміжних послуг в рослинництві та змішаним сільським господарством, то витрати будуть відображені в складі виробничої собівартості. Відображають такі витрати за Дт 91 Кт 641 (відповідний аналітичний рахунок), А після розподілу постійні розподілені та змінні загальновиробничі витрати відображаються проводкою: Дт 23 Кт 91, постійні нерозподілені загальновиробничі – Дт 90 Кт 91. В ситуації, коли підприємство не пов'язане з виробничою діяльністю, нарахована сума витрат плати за землю відображається в складі адміністративних витрат – Дт 92 Кт 641 [14].

Тож, податкове значення землі включає різні аспекти, які впливають на податкову систему та фінансові потоки: земля є джерелом доходів через стягнення земельного податку; високий рівень земельного податку може стимулювати ефективне використання землі та запобігати недіяльності або спекуляції земельними ділянками; податок на землю може впливати на соціальну рівномірність через те, що він змушує власників сплачувати відповідно до вартості їхньої власності; земельний податок може використовуватися для сприяння екологічній стійкості, наприклад, заохочення збереження природних ресурсів або відновлення деградованих земельних ділянок.

Висновки з проведеного дослідження.

1. Податкове значення землі відіграє важливу роль у фінансуванні державних та місцевих

бюджетів, регулюванні ринку нерухомості, забезпеченні соціальної рівномірності та стимулюванні економічного розвитку.

2. Система земельного оподаткування в Україні представлена платою за землю, яка може стягуватися у вигляді орендної плати або земельного податку.

3. Платниками за користування землею можуть бути різні суб'єкти залежно від конкретних умов. Основні категорії платників включають: власники землі (мають право власності на землю і повинні сплачувати податки чи інші збори за її використання), орендарі та інші користувачі.

4. В бухгалтерському обліку податок на землю обліковують за ДТ рахунків 23,91 при формуванні виробничої собівартості, або ж Дт 92 – при включенні до витрат діяльності підприємства. За своєю суттю земельний податок – це плата за користування землею, і є витратами. Тому при закритті фінансових результатів земельний податок зменшує фінансовий результат діяльності підприємства.

5. Платники як земельного податку, так і єдиного податку 4 групи несуть відповідальність відповідно до ПКУ за правильність обчислення, своєчасність та повноту сплати сум єдиного податку, а також за своєчасність подання податкових декларацій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Меліхова Т.О., Кулик Ю.С. Удосконалення обліку, оподаткування та аудиту земельного податку на підприємствах великого та малого бізнесу з метою оптимізації їх податкового планування. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 27–36. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.4.27>
2. Статистичний щорічник України за 2022 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2023. 387 с. URL: <http://surf.li/tbvvo0>
3. Николіук О., Пивовар П., Назаркіна Р., Стольнікович Г., Богонос М. Динаміка земельного фонду: як змінилися земельні ресурси України після 24 лютого 2022 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/Agroviglyad_2_ukr.pdf
4. Ярошенко Ф.О., Павленко В.Л. Історія податків та оподаткування в Україні : навч. посіб. Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. 240 с.
5. Калач Г.М., Коваленко Ю.М., Забарна Т.А., Мискіна О.О., Гульберг Т.Г. Основи податкових знань. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. 128 с.
6. Лега О.В., Яловега Л.В. Динаміка нормативного забезпечення оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1–2. С. 103–109.
7. Про плату за землю: Закон України від 03 липня 1992 № 2535-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2535-12>
8. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

9. Економічна статистика. Економічна діяльність. Сільське, лісове та рибне господарство. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm

10. Сільське, лісове та рибне господарство. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

11. Статистичний збірник 2022. Сільське господарство України. Державна служба статистики України. Київ, 2023. 164 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf

12. Лега О.В., Яловега Л.В. Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 75–80.

13. До уваги сільськогосподарських товаровиробників, які планують набути або підтвердити статус платника єдиного податку четвертої групи на 2024 рік! URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/754478.html>

14. Морозовська Г. Бухгалтерський облік податку на землю. *Все про бухгалтерський облік*. 2016. № 3(50). С. 6–7.

REFERENCES:

1. Melikhova, T. and Kulyk, Yu. (2022). Udoskonalennia obliku, opodatkovannia ta audytu zemelnogo podatku na pidpriemstvakh velykoho ta maloho biznesu z metoiu optymizatsii yikh podatkovoho planuvannia [Improving the accounting, taxation and audit of land tax in large and small businesses in order to optimize their tax planning], *Ahrosvit [Agrosvit]*, vol. 4, pp. 27–36. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.4.27>

2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine] (2023) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2022 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2022]. Kyiv. Available at: <http://surl.li/tbvvo0> (in Ukrainian)

3. Nykoliuk O., Pyvovar P., Nazarkina R., Stolikovykh H., Bohonos M. (2024) Dynamika zemelnogo fondu: yak zminylysia zemelni resursy Ukrainy pislia 24 liutoho 2022 roku [Dynamics of the Land Fund: How the Land Resources of Ukraine Have Changed After February 24, 2022]. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/03/Agroviglyad_2_ukr.pdf

4. Yaroshenko F.O., Pavlenko V. L. (2002) Istoriiia podatkiv ta opodatkovannia v Ukraini: navch. posib. [History of taxes and taxation in Ukraine: a textbook]. Irpin: Akademiia DPS Ukrainy. (in Ukrainian)

5. Kalach H.M., Kovalenko Yu.M., Zabarna T.A., Myskina O.O., Hulberh T.H. (2013) *Osnovy podatkovykh znan [Fundamentals of tax knowledge]*. Kyiv: Vydavnychy dim "Osvita". (in Ukrainian)

6. Leha O.V., Yaloveha L.V. (2016) Dynamika normatyvnoho zabezpechennia opodatkovannia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv [Dynamics of regulatory support of taxation of agricultural producers]. *Innovatsiina ekonomika [Innovative economy]*, vol. 1–2, pp. 103–109.

7. Verkhovna Rada Ukrainy (1992). Pro platu za zemliu: Zakon Ukrainy [On payment for land: Law of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2535-12>

8. Verkhovna Rada Ukrainy (2010) Podatkovy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_bills_stand_laws

9. Ekonomichna statystyka. Ekonomichna diialnist. Silske, lisove ta rybne hospodarstvo [Economic statistics. Economic activity. Agriculture, forestry and fisheries]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm

10. Silske, lisove ta rybne hospodarstvo [Agriculture, forestry and fisheries]. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine] (2023). Statystychnyi zbirnyk 2022. Silske hospodarstvo Ukrainy [Statistical collection 2022. Agriculture of Ukraine]. Kyiv. Available at: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf (in Ukrainian)

12. Leha O.V., Yaloveha L.V. (2016) Upravlinskyi oblik vytrat vyrobnytstva v umovakh avtomatyzovanoi obrobky informatsii [Management accounting of production costs in the conditions of automated information processing]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky [Actual problems of innovative economy]*, vol. 2, pp. 75–80.

13. Do uvahy cilskohospodarskykh tovarovyrobnykiv, yakii planuiut nabuty abo pidtverdyty status platnyka yedynoho podatku chetvertoi hrupy na 2024 rik! [For the attention of agricultural producers who plan to acquire or confirm the status of a single tax payer of the fourth group for 2024!] Available at: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/754478.html>

14. Morozovska H. (2016) Bukhhalternyi oblik podatku na zemliu [Accounting of land tax]. *Vse pro bukhalternyi oblik zemliu [All about accounting]*, vol. 50, pp. 6–7.